

EURASIA CENTER

Eurázsia
Központ

Elemzések

**Keresztútban:
a második Trump-elnökség
következményei
Délkelet-Ázsiában
1. rész**

Szakáli Máté

EK/2025/8.

Eurázsia Központ Elemzések

Kiadó:
Eurázsia Központ

Szerkesztő:
Dr. Horváth Levente

A kiadó elérhetősége:
1117 Budapest, Infopark sétány 1i
eurasiacenter@uni-neumann.hu
<https://eurasiacenter.hu/>

Kiadásért felelős személy:
Dr. Horváth Levente, igazgató

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők az Eurázsia Központ álláspontjának.

EURÁZSIA KÖZPONT

Budapest 2025

© Eurázsia Központ, Neumann János Egyetem

ISSN 2939-550X

KERESZTTÜZBEN: A MÁSODIK TRUMP-ELNÖKSÉG KÖVETKEZMÉNYEI DÉLKELET-ÁZSIÁBAN 1. RÉSZ

Szakáli Máté

Absztrakt

Trump elnök kereskedelmi szabályok iránti nyílt közömbössége, valamint célzott és átfogó vámintézkedései tovább gyengítik a már így is jelentős károkat szenvedett globális kereskedelmi rendszert. Ez hátrányosan érinti Délkelet-Ázsia gazdasági és kereskedelmi kilátásait, mivel ezen országok fejlődése és jóléte nagymértékben az átlátható, szabályalapú kereskedelmi rendszer fennállásának köszönhető. Jelen kvantitatív, elsődleges és másodlagos forrásokat feldolgozó elemzéssorozat célja megválaszolni a kérdést, hogy a délkelet-ázsiai régió politikai és üzleti vezetőinek milyen irányú alkalmazkodás lenne célszerű követniük a második Trump-elnökség során. Jelen első elemzés a szabályokon alapuló globális kereskedelmi rendszer történelmi szerepét vizsgálja Délkelet-Ázsia gazdasági fejlődésében.

Kulcsszavak: *Trump, Délkelet-Ázsia, gazdasági fejlődés, szabályok, világkereskedelem*

Abstract

President Trump's open indifference to trade rules and his targeted and comprehensive tariff measures further weaken an already severely damaged global trading system. This is detrimental to the economic and trade prospects of Southeast Asia, whose development and prosperity are largely due to the existence of a transparent, rules-based trading system. The present series of quantitative analyses, using primary and secondary sources, aims to answer the question of what kind of adjustment political and business leaders in the Southeast Asian region should pursue during the second Trump presidency. This first analysis examines the historical role of the rules-based global trading system in the economic development of Southeast Asia.

Keywords: *Trump, Southeast Asia, economic development, rules, world trade*

Bevezetés

Az Egyesült Államok történetének egyik [legsokatlanabb](#) kampányidőszakát és egy meglepően meggyőző [választási győzelmet](#) követően Donald Trump volt elnök 2025. január 20-án visszatért a Fehér Házba. Trump elnökjelöltaspiránsként, elnökjelöltként, megválasztott elnökként, majd hivatalba lépett elnökként következetesen és [egyértelműen fogalmazta meg](#) tervezett kereskedelempolitikai intézkedései motivációit, céljait és eszközeit. Ezen tervek és a már bejelentett rendelkezések alapján Trump második elnöki ciklusa az elmúlt közel száz év

legprotekciónistább amerikai elnökségét vetíti előre. Trump [szerint](#) a „vám” a szótár negyedik legszebb szava az „Isten”, a „szerelem” és a „vallás” kifejezések után, mely narratívával párhuzamosan az elnök [„tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra”](#) hivatkozva visszatérően előlegez meg vagy [jelent be](#) általános vagy célzott vámtarifákat eleddig [Kanadával, Mexikóval, Kínával](#) az [Európai Unióval](#) szemben. Azok az országok, amelyek megpróbálják az amerikai dollártól eltérve diverzifikálni kereskedelmi tranzakcióik elszámolását, további vámokat vagy büntető intézkedéseket szenvedhetnek el. Trump a kampányidőszak alatt ígéret tett a [munkahelyteremtésre](#) is a külföldre települt feldolgozóipari kapacitások visszatelepítésével, illetve [felvetette](#) az amerikai dollár gyengítését az import megdrágítása és az amerikai export versenyképességének növelése érdekében. Az új adminisztráció globális kereskedelmi rendszerhez való viszonya, az USA-Kína versengés kezelése és általában vett gazdaságpolitikai irányvonala várhatóan hosszabb távú és jelentős hatásokat fog gyakorolni Délkelet-Ázsiára. Jelen kvantitatív elemzéssorozat célja megválaszolni a kérdést, hogy a délkelet-ázsiai régió politikai és üzleti vezetőinek milyen irányú alkalmazkodás lenne célszerű követniük a második Trump-elnökség során. Jelen első elemzés a szabályokon alapuló globális kereskedelmi rendszer történelmi szerepét – mint az amerikai és a délkelet-ázsiai kereskedelempolitikák kölcsönhatásának kontextusát – vizsgálja Délkelet-Ázsia gazdasági fejlődésében, az Adam Smith–Hla Myint–Gregg Huff-féle „légmozgás-többletért” közgazdasági elmélet magyarázóerejének alkalmazásával, illetve elsődleges és másodlagos források bibliográfiai és adatelemzésével.

A szabályokon alapuló globális kereskedelmi rendszer további hanyatlása

Gyakorlati és funkcionális szempontból a Trump-elnökség alatt a második világháborút követően az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) és annak utódszervezete, a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) megalakításával létrehozott, szabályokon alapuló globális kereskedelmi rendszer előreláthatólag további hanyatlásnak lesz kitéve – akár egészen az elavulásig. A kereskedelmi akadályok csökkentésének és a kereskedelmi szabályok globalizálásának az elmúlt nyolc évtizedben formálisan követett amerikai (szak)politikáját egy olyan válthatja föl, amelyben a vámok és a nem vámjellegű kereskedelmi akadályok gyarapodnak és a kereskedelmi szabályokat egyre gyakrabban és egyre súlyosabban hagyhatják figyelmen kívül, szinte ellényegtelenítve a *pacta sunt servanda* kötelmi jogi alapelvet, a multilaterális egyezményeket és a korábbi politikai konszenzusokat.

A WTO hatékonysága az elmúlt években már súlyosan sérült az intézményi diszfunkció és a [tagok](#) (a világkereskedelem 98%-át reprezentáló 166 tag: 162 ENSZ-tagállam, az Európai Unió, Hongkong, Makaó és Tajvan) közötti érdek- és nézeteltérések miatt.¹ A [vitarendezési rendszer](#) nagyrészt [működésképtelenné vált](#), mivel az USA megakadályozta a fellebbviteli testület bírának újbóli [kinevezését](#), amely folyamat még az Obama-kormányzat alatt kezdődött, és mind az első Trump-, mind az előző Biden-kormányzat alatt folytatódott. Az Egyesült Államok [indoklása](#) szerint a bíróság lassan hoz ítéletet és a bírák jogalkotási túlkapásokba estek, amikor saját jogszabályokat alkottak a meglévő WTO-szabályok hiányosságainak pótlására. Ezzel szemben egyes WTO-tagállamok úgy látják Washington részéről egyszerű [obstrukcióról](#) van szó. Bármelyik nézőpontot is vesszük figyelembe, a végeredmény az, hogy a WTO-nak a szabályai

érvényesítésére való képessége komoly csorbát szenvedett. A legközvetlenebb megoldás – a kereskedelmi szabálykönyv frissítése, hogy a bírának ne kelljen joghézagokat kitölteniük – gyakorlati szempontból nem elérhető. A szabálykönyv minden jelentősebb frissítése a WTO teljes tagságának konszenzusos megállapodását igényli, és tekintettel a kérdések összetettségére és a tagok álláspontjainak nagyfokú eltéréseire, a kereskedelmi szabályok átfogó újratárgyalása még napirendre sem került. Míg a GATT, a WTO elődszervezete nyolc többoldalú kereskedelmi [tárgyalási fordulót](#) zárt le sikeresen, kérdéses, hogy a WTO egyetlen ilyen fordulót is képes lesz-e saját keretei között befejezni.

A WTO ennek ellenére továbbra is fontos hozzájárulást nyújthat olyan területeken, mint a kereskedelemkönnyítés, a kapacitásépítés és az átláthatóságot elősegítő kereskedelempolitikai felülvizsgálatok. Az azonban valószínűtlen, hogy valaha is beteljesíti eredeti [célját](#), vagyis hogy hatékony globális kereskedelmi bíróként lépjen fel, amely képes a nem-diszkriminatív kereskedelmi szabályok betartatására, és elsődleges platformot biztosít a globális kereskedelem liberalizációjáról és a kereskedelmi szabályok aktualizálásáról szóló kormányközi tárgyalásokhoz.

Tehtetttel a WTO már így is erősen meggyengült intézményi állapotára, a Trump-kormányzatnak a kereskedelmi szabályok elleni további támadása gyakorlatilag felszámolná a szervezetet. Ez esetben az USA kereskedelmi partnereinek nem lenne más választása, mint megtorló intézkedéseket fogantatosítani, miközben a WTO képtelen lenne érdemi korrekciót nyújtani. Ez feltehetően ellencsapások sorozatát váltaná ki Trump részéről. Ezen forgatókönyv pedig az [1940-es évek óta legjelentősebb](#) globális kereskedelmi háború folyamatát vetíti előre, alapjaiban veszélyeztetve a délkelet-ázsiai gazdaságok bevett fejlődési modelljének követhetőségét és [nyílt regionalizmusok](#) fenntarthatóságát.

A szabályokon alapuló globális kereskedelmi rendszer történelmi szerepe Délkelet-Ázsia gazdasági fejlődésében

A délkelet-ázsiaiakhoz hasonló kis nyitott gazdaságoknak történetük hosszabb szakaszaiban gyorsan kell növelniük exportjukat, ha gyors növekedést akarnak elérni, állapítja meg Adam Smith–Hla Myint–Gregg Huff-féle „légmozgás-többletért” teória.² Az elmélet szerint, ha egy ország többet termel, mint amennyit el tud fogyasztani, akkor többletet termel. Ez az alulhasznosítás befelé irányuló mozgást okoz a termelési lehetőségek határán. A másik országgal folytatott kereskedelem arra szolgál, hogy ezt a többletet levezesse, és a termelési lehetőségek határán a termelési lehetőségek teljes kapacitását visszaállítsa.

Az exportvezérelt növekedés, amelyet az export GDP-t meghaladó ütemű növekedéseként definiálhatunk, két fő időszakban töltötte be ezt a szerepet az elmúlt 150 év során. Mindkét időszak keresleti oldalról a globalizációhoz, kínálati oldalról pedig a feleslegekhez kapcsolódik. Délkelet-Ázsia fő országainak – Burma (1989 után Mianmar), Thaiföld, Malajzia, Szingapúr, a Fülöp-szigetek, valamint Vietnám, Kambodzsa és Laosz – gyors, néha kiemelkedő növekedését leginkább az magyarázza, hogy rendelkezésre álltak felesleges termőföldek és/vagy munkaerőforrások.

A globalizáció példa nélküli mértékben zajlott 1870 és 1913, majd 1970 után. Mindkét időszakban az Egyesült Államok és Nyugat-Európa képezte a fő keresleti forrást. A keresletet a világgazdaság összekapcsoltságának növekedése segítette elő,

amelyet a közlekedési és kommunikációs innovációk tettek lehetővé. Az [első globalizációs időszakban](#) ilyenek voltak a Szuezi-csatorna és az Union Pacific vasút befejezése 1869-ben, a vitorláshajók gőzhajókkal való felváltása, a távíró feltalálása és a Panama-csatorna megnyitása 1914-ben. A [második időszakot](#) a nagyobb és új típusú hajók, a légi közlekedés és az internet megjelenése jellemezte. Egyik globalizációs szakaszban sem Délkelet-Ázsia volt felelős a keresletet elősegítő innovációkért. Mégis, mindkét időszakban mobilizálni tudta feleslegeit a nyugati országok által keresett termékek előállítására. Az első fázisban, amely egyes országokban az 1920-as évek végéig tartott, a régió négy fő termékkel járult hozzá a világgazdasághoz: rizs, gumi, ón és cukor. Ezek előállításához ugyanis Délkelet-Ázsia bőséges termőföldet, valamint munkanélküli vagy alulfoglalkoztatott munkavállalókat vonzott a régió más részeiből, illetve India és Délkelet-Kína munkaerőfeleslegeiből. Az 1970-es évekre Délkelet-Ázsia termelési tényezői [megváltoztak](#): a korábbi bőséges föld helyét a felesleges munkaerő vette át, miután a határföldek kimerültek és a II. világháború után gyors népességnövekedés következett be. Az ekkor keletkezett munkaerőfelesleg a régióknak komparatív előnyt jelentett a munkaintenzív iparágakban.³ A fejlett nyugati országokban ekkorra a munkaerőfelesleg kimerültek, és a multinacionális vállalatok olcsó, de hatékony munkaerőt kezdtek keresni világszerte.

Délkelet-Ázsia korábban soha nem látott növekedést ért el azzal, hogy munkaerőfeleslegét a globális ellátóláncokba integrálta, ahol multinacionális vállalatok elektronikai alkatrészeket, ruhaneműt és lábbelit gyártottak. Az exportvezérelt növekedés az ipar részarányát növelte a GDP-n belül, és az átlagos éves gazdasági növekedés 5-6% körüli értéket [ért el](#).

A délkelet-ázsiai országok az 1980-as és 1990-es években [folytatták](#) az exportvezérelt növekedést, miközben egyre inkább bekapcsolódtak a globális termelési hálózatokba. Az ipari feldolgozó ágazatok, különösen az elektronika, textilipar és autógyártás, tovább növekedtek. Szingapúr magas hozzáadott értékű technológiai szektort fejlesztett, míg Malajzia és Thaiföld az elektronikai és autóiipari gyártás központjává vált. A 2000-es évek elején Vietnám, Kambodzsa és Laosz váltak a következő iparosodó országokká, ahol a munkaerőfelesleg és az alacsony bérek továbbra is vonzották a külföldi befektetéseket. Az infrastruktúra fejlődése, a kereskedelmi megállapodások és a politikai stabilitás is hozzájárult a gazdasági bővüléshez. Vietnám különösen sikeres lett az elektronikai és textilipari gyártásban, nagyrészt a dél-koreai és japán multinacionális vállalatok beruházásainak köszönhetően. 2010-es évektől a korai iparosodók – Szingapúr, Malajzia és Thaiföld – problémákkal találták magukat szemben: a globalizáció lelassult vagy visszafordult, és munkaerőfeleslegük elfogyott. Ezek az országok migráns munkaerő foglalkoztatásával próbálták pótolni ezt, de hosszútávú megoldást ez nem jelentett.⁴ A migráns munkaerőt importáló országok egyike sem tudott ugyanis kilépni a kivitelfüggőségből, és a teljes tényezőtermelési növekedésének mint új bővülési forrásnak a generálásával az exportot felváltani. A jövőbeli növekedéshez a délkelet-ázsiai országoknak új típusú termelési hatékonyságnövelésre kellene áttérniük. A Trump-kormányzat magasabb vámtarifái és nem vámjellegű akadályok azonban visszafoghatják az exportlehetőségeket, a Trump-kormányzat pedig nem lehet hajlandó mérsékelni a „tisztességtelennek” vagy a WTO kereskedelmi szabályait sértőnek ítélt káros kereskedelmi politikákat.

Délkelet-Ázsia jelenleg a globális kereskedelem és az ellátási láncok újbóli kiegyensúlyozása egyik egyértelmű [nyertese](#), amely pozíció a Covid-19 világjárvány okozta sokk hatására erősödött fel, és a jelenlegi geopolitikai bizonytalanságok közepette [felgyorsult](#). A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségének (ASEAN) 10 tagja három makrogazdasági hátszéllel számolhat:

- [Diverzifikált ellátási láncok](#): A globális multinacionális vállalatok számos ágazatban egyre inkább termelési bázisként számolnak a régióval, és egyre inkább az ASEAN-t céltérségként keresik az ellátási láncok diverzifikálása érdekében.
- [Robusztus növekedési kilátások](#): A gazdasági növekedés Délkelet-Ázsiában továbbra is stabilan bővül, az IMF adatai szerint a GDP 2024-ben várhatóan 4,6%-kal nőtt éves szinten, szemben a 2,4%-os globális átlaggal.
- [Gyártásfejlesztések](#): A technológiai fejlődés és a fenntartható fejlődési célok felé való globális törekvés hatására a beruházások az elektronika és csúcstechnológiai termékek zöld- és barnamezős projektjeibe áramlanak.

A makrogazdasági hátszelekből származó nyereségek közül sok már megvalósult. A gazdasági zavarok jóllehet komoly kockázatot jelentenek a kereskedelemtől függő délkelet-ázsiai gazdaságok számára, ami részint abból ered, hogy Trump vámjellegű kereskedelmi korlátokat alkalmazhat a kereskedelmi többlettel rendelkező országokkal szemben, részint pedig az új amerikai adminisztráció [Kína-politikájának](#) várható gyakorlatából.

A Trump-elnökség gazdasági következményei Délkelet-Ázsia számára, mint konklúzió

Gazdaságtörténelme során a régió legtöbb országa számára tehát a stabil, szabályokon alapuló, folyamatosan csökkenő kereskedelmi akadályokkal jellemezhető globális kereskedelmi rendszerhez való hozzáférés volt a gazdasági fejlődés és az életszínvonal-emelés elsődleges mozgatórugója. Az 1960-as évek közepétől a 21. század első évtizedéig az egy főre jutó GDP legalább [megháromszorozódott](#) a legtöbb délkelet-ázsiai országban, ami a kereskedelemhez való hozzáférésnek és a globális ellátási láncokban való részvételnek tudható be.

A kereskedelem irányítása szempontjából a szabályokon alapuló rendszer lehetővé tette a régió országai számára, hogy hatékony jogorvoslatot kapjanak a gazdaságilag káros, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben, amelyeket a náluk nagyobb és erősebb országok vezettek be, mint például amikor Thaiföld 2006-ban [sikeresen megtámadta](#) a fagyasztott garnélarákbevitelre kivetett dömpingellenes amerikai vámokat.

Ha Trump érvényesíti az általa ideálisnak tartott kereskedelempolitikát, akkor a világkereskedelmi normarendszer elkezdhet visszaállni az 1948 előtti működés irányába, amelyet a „nagy hal megeszi a kis halat” mentalitás jellemzett. Ez a folyamat már elkezdődött, de Trump alatt hatványozódhat. Egy olyan régió számára, amely elsősorban a kereskedelemtől függő „kis halakból” áll ez aggasztó fejlemény. Az elemzéssorozat következő részei további betekintést fognak keresni a Trump-elnökség Délkelet-Ázsiára gyakorolt (kölcsön)hatásaiba.

Jegyzetek

¹ Egyes tanulmányok [szerint](#) a WTO világszerte ténylegesen növelte a kereskedelmet és csökkentette a kereskedelmi akadályokat. A preferenciális kereskedelmi megállapodások túlnyomó többsége kifejezetten hivatkozik a WTO-ra, és a szövegeik jelentős része a WTO-megállapodásokból [származik](#). Az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak 10. [célkitűzése](#) szintén hivatkozott a WTO-megállapodásokra, mint az egyenlőtlenségek csökkentésének eszközeire. A kritikusok azonban kiemelik, hogy a WTO által elősegített szabadkereskedelem jóléti előnyei nem egyenlően oszlanak meg a kereskedelmi partnerek között.

² Délkelet-Ázsia gazdasági fejlődése az 1970-es évek óta jól szemlélteti az elmélet gyakorlati alkalmazását. Azáltal, hogy a kihasználatlan erőforrásokat hatékonyan exportorientált iparágakba irányították, ezek a nemzetek figyelemre méltó gazdasági átalakulást értek el. A fenntartható és méltányos növekedés biztosítása érdekében azonban elengedhetetlen a kísérő kihívások kezelése és a fejlesztési stratégiáknak a változó globális dinamikához való igazítása. Huff, G. (2024). *Surpluses, Growth and Development in Southeast Asia over 150 Years*. World Development.

³ Hla Myint burmai közgazdász Adam Smith nyomán bevezette (1958) a „légmozgás-többletért (vent-for-surplus)” fogalmát, hogy megmagyarázza az export gyors növekedését egyes ritkán lakott fejlődő országokban a 19. század második felében és a 20. század elején. Modelljének lényege, hogy ezek az országok „többlet termelőkapacitással” rendelkeztek, amelyet a belső gazdasági szervezet rossz állapota és a rugalmatlan belső kereslet miatt nem használtak ki. A komparatív előnyök elméletével ellentétben a kereskedelem funkciója nem annyira az erőforrások átcsoportosítása volt, mint inkább az, hogy a többlet erőforrások kibocsátása számára új tényleges keresletet biztosítson. Myint, H. (1972). *Southeast Asia's Economy: Development Policies in the 1970s*. Penguin Books.

⁴ Miközben a „légmozgás-többletért” elmélet meggyőző magyarázatot ad Délkelet-Ázsia gazdasági növekedésére, fontos elismerni az ezzel a fejlődési modellel kapcsolatos kihívásokat és kritikákat. Az exporttól való túlzott függés kiteheti a gazdaságokat a világpiacon ingadozásoknak, amint azt az 1997-es ázsiai pénzügyi válság is bizonyította. Emellett a gyors iparosodás néha a természeti környezet rombolásához és a jövedelmi egyenlőtlenségek növekedéséhez vezetett, ami vitákat vált ki az ilyen növekedési stratégiák fenntarthatóságáról és inkluzivitásáról.